

Souvky

2/ 2026

Číslo 45

Ježovka.

Nalezeno: Lokalita Oldřišov.

Foto: archiv Souvky

SOUVKY jsou zpravodajem klubu pro sbírání a výzkum souvků, který vyvíjí své aktivity při muzeu souvků v Bolaticích.

Obsah:

- 1) Vinná hora nedaleko Hlučína v Nížkém Jeseníku. Václav Ziegler
- 2) Bolatice skanzen, setkání souvkařů - 25 dubna 2026. Rudolf Opatřil
- 3) Galerie fotek ze setkání: Fota: účastníci setkání.
- 4) Horniny ve skanzenu. Jiří Dudek
- 5) Kameny kam se podíváš. Oldřich Lazar
- 6) Budeme ještě chodit sbírat souvky do pískovny v Zavadě? Mgr. Bc. Oldřich Lazar
- 7) @Nálezy schránek ústřic u Hlučína a jejich ichnologická charakteristika.
Radek Mikuláš, mikulasgli.cas.cz
- 8) Slovanské hradiště nížinného typu nedaleko soutoku Opavy s Moravicí.
Drahlava Novotná
- 9) Zajímavé nálezy: Miroslav Beroušek, Pavel Wodecki, Jiří Dudek, Martin Kytlica

Vinná hora nedaleko Hlučína v Nížkém Jeseníku.

Václav Ziegler

Jednou mě vítr života zavál pod Vinnou horu u Hlučína. Je to takový je výrazný kopec tyčící se nad městem Hlučín, řekou Opavou, potokem Vařešinka a Hlučínským jezerem v okrese Opava v Moravskoslezském kraji. Vrchol Vinné hory dosahuje výšky 290 m n. m. Severní úpatí kopce je hranicí pohoří Nížkého Jeseníku. Horninové podloží tvoří karbonské jílovité břidlice, prachovce, pískovce a droby Nížkého Jeseníku. Během variského vrásnění na konci prvohor (v karbonu – tj. asi před 300 miliony let) ustoupilo zdejší rozsáhlé moře k východu. Z jeho usazenin pak vznikly dnešní mocné polohy drob, pískovců, slepenců, prachovců a břidlic Nížkého Jeseníku, jejichž soubor se označuje jako kulm (spodní karbon). Ke konci horotvorných pochodů v karbonu se pohoří rozlámalo na mohutné kry, které se různě posouvaly. Od konce prvohor (před 250 miliony let) se povrch vzniklého pohoří začal erozivní činností postupně zarovnávat. Nad zemský povrch vynikaly však pevnější horniny – pískovce a droby, které vytvořily soubor nízkých vrcholů nad vznikající parovinou. Tak vznikla zdejší krajina. Svahy Vinné hory nad řekou Opavou a nad Hlučínem jsou příkré s občasnými výchozy erodovaných břidlic. Zmiňuje se zde také zaniklý lom na pískovec.

Vinná hora prý bývala místem, na kterém se pěstovalo víno. Přes veškerou péči však bylo víno trpké a tak vinice zanikly. Nelze se divit, kulmské horniny nejsou příliš vhodným prostředím pro pěstování vína.

Na vrcholu kopce je bývalá usedlost, ve které se provozuje pila. U této usedlosti je turistická informační tabule. Masiv Vinné hory se táhne od potoka Jasénky severozápadním směrem kolem řeky Opavy. Při cestě z Hlučína k vodojemu pod Vinnou horou (ulice Vinohradská) se prochází kolem kapličky pod Vinnou horou (kapličky na Vinohradské ulici) a pak cennou stromovou alejí s ponechanými torzy některých stromů jako „broukoviště“.

O Vinné hoře existuje několik pověstí, z nichž jedna hovoří o tom, že zde stál hrad s několika tajnými chodbami, ve kterém žil hrabě, jeho protivná a žárlivá a stárnoucí paní a služebnictvo, které bylo oddáno právě hraběnce. Mezi služebnictvem však byla jedna služebná, která vynikala krásou a všemi kladnými vlastnostmi, takže se nelze divit, že se hrabě do ní zamiloval. Ona pak zapoměla na dobré vychování, a přestože hrabě byl ženat, jeho lásku opětovala. A čerti, kteří ovšem nikdy nespí, si mnuli ruce. Jeden smrtelný hřích za druhým. A navíc, hraběnka na dívku strašně žárlila. Přidělovala jí nejtěžší práce a všemožně ji trápila. Jednou při záchvatu žárlivosti nechala služebnou bičovat. Pověst dále vypráví, že ve smrtelných bolestech dívka porodila dítě. Smrtelných hříchů hromada, že už to ani peklo nevydrželo a poslalo na zemi, resp. na ten hrad svého mocného zástupce. Jakmile se čert zjevil, zem se zatřásla, čert jim všem naráz zjevil pekelnou vůli, proti které nebylo odvolání, a hrad s žárlivou hraběnkou, nevěrným a smilným hrabětem, jeho milenkou a čeledí se propadl do Vinné hory.

Na místě hradu pak začala vyvěrat studánka. Říká se, že až jednou bude dívka v nouzi sedět u této studánky a první košilkou v ní vypere, s košilkou vytáhne z hory ven i hrad se všemi obyvateli. Nechci se však mýlit, co peklo jednou schvátí, nikdy nenavráť.

Pověst je samozřejmě smyšlený příběh, jenž se ovšem opírá o pravdivé jádro. Pokud se budeme držet reálií, které se na Vinné hoře skutečně nacházejí, tedy zasunutého a zarostlého kamenolomu a vodního pramenu pod horou, a slovíčko propadnutí nahradíme slovem rozebrání, přiblížíme se k tomu, jak to tehdy vlastně mohlo být.

Patrně nešlo o středověkou záležitost. Tvrz zde mohla být klidně už od osmého století, kdy Hlučín ještě ani zdaleka neexistoval. Přesto v prostoru, kde se na Vinné hoře dnes nachází rozlehlý statek, byly zjištěny dávné kamenné základy, které se však v některých místech neshodují se stavbami na nich. Dá se předpokládat, že patřily jiné stavbě. V žádném případě nemohlo jít o pozdně středověký hrad, který zde nikdy nebyl. Přesto všechno to jsou jen domněnky. Chtělo by to pořádný archeologický průzkum. Jde o to, zdali ho čerti povolí!

Bolatice skanzen, setkání souvkařů - 25 dubna 2026.

Rudolf Opatřil

Letošního jarního setkání souvkařů se zúčastnilo 26 souvkařů. Bylo zde prezentováno mnoho zajímavých nálezů a specialit, fosilií i minerálů. Jako vždy byla prezentována celá řada zajímavostí, které jsme nikdy neviděli.

Účastníky srazu přivítal pan Jiří Dudek, mimo jiné i pana profesora Petra Bujoka z VŠB/Technické univerzity Ostrava, který pravidelně navštěvuje naše setkání. Poté paní Petra Vlčková z Kravař převzala ocenění, resp. Darovací smlouvu Muzea Hlučínska za darování svých zajímavých neolitických nálezů. Paní P. Vlčková se dlouhodobě a především systematicky věnuje v rámci povrchových sběrů nejen geologickým zajímavostem z ledovcových sedimentů, ale sbírá vše neobvyklé, mj. i kamenné artefakty, například neolitickou štípanou industrii.

Pan Valter Rolný se prezentoval pěknými zkamenělinami a antropomorfními silicity z lokality pískovny v Závadě. Kolekce zoomorfních a antropomorfních pazourků stojí za ucelenější náhled a sběratelé mají v úmyslu tyto nálezy spolu s „úlovky“ ostatních kolegů publikovat ve zvláštním článku Zpravodaje.

Paní Dana Beroušková přinesla modře zabarvené strusky a také čedičový blok z Otické sopky.

Pan Miroslav Beroušek se prezentoval průřezovými nálezy z různých lokalit, mezi kterými vynikala nedovrtaná eneolitická bulava, paleolitický úštěp, zlomek čepelky a neolitický úštěp i jádro z Dolních Životic. Další jeho zajímavé neolitické nálezy pocházejí z Otic a Bohušova.

Paní Draha Novotná také přinesla velmi zajímavé nálezy zkamenělin ve vápenci, které si rozhodně zaslouží bližší pozornost, byť z neznámé lokality.

Pánové Kamil Staško s Romanem Šimečkou vystavili působivé nálezy, v rámci expozice se jednalo o největší vystavené kusy – například žulový blok, gabro aj. Pan Roman Šimečka rovněž přinesl ze starých bohumínských štěrkopískoven kolekci zvláště tvarovaných pazourků.

Pan Oldřich Lazar se prezentoval velkými pazourky z lokality Štěpánka v Dolním Benešově.

Pan Miroslav Gebauer vystavil mj. porcelanit z Medlic, nálezy z lomu u Bohušovic, a také z Otické sopky, a ještě pěknou neolitickou šipku.

Oskar Honěk představil mj. prachový tuf z Hranic – Krásné Pole. Taký velice zajímavou ukázkou svých nálezů s popiskami.

Pan Josef Adámek vystavil zajímavě tvarované pazourky z širšího okolí Hlučína.

Asi nejkurioznější nálezovou situací prezentovala paní Draha Novotná. Konkrétně šlo o nádherné střepy z doby hradištní, které vyhrabal krtek na raně středověkém hradišti v Kylešovicích u Opavy. Kromě toho přinesla artefakty jako např. drasadlo, diskovité jádro a úštěp, nalezené nedaleko Dolního Benešova.

Pavel Wodecki a Rudolf Opatřil, přinesli ukázat nálezy krystalinických souvků z Hlučínska, např. Unakit z Bolatic, i pazourkové zkameněliny jako ježovka (Echinoidea) z Oldřišova.

Přes zhoršenou situaci s cenami pohonných hmot se na dubnové schůzce sešlo mnoho vášnivých sběratelů se svými jedinečnými nálezy, které obohatily účastníky a přinesly nové pohledy na nevyčerpatelné množství geologických i archeologických zajímavostí kraje.

Prostředí bolatického skanzenu je tradičním a důstojným hostitelem souvkařských setkání. Do budoucna je slibné, že se akce účastní i mladší generace zájemců o geologické, archeologické souvislosti slezského zalednění.

Obr. 1

Obr.2

Obr.3

Obr. 1 - Zlomek zkamenělé ústřice rodu *Ostreidae* ,třetihory 2 - 20 mil. let

Obr. 2 - Otisk obratlů fosilní ryby, možná sledě nebo okounovité ryby, asi miocén, 15 - 95 mil. let

Obr. 3 - Pazourková konkrce z pískovny Závada ve tvaru mořského koníka, kterou přinesl Valtr Rolný

Kolonie vyhynulých tabulových korálů rodu *Favosites* nebo *Lithastrationelle*
z pískovny Závada, devon, karbon 300 - 400 mil. let

Galerie fotek ze setkání:

Fota: účastníci setkání.

Děkuji všem souvkařům, kteří se o své nálezy přišli s námi podělit.

Horniny ve skanzenu.

Jiří Dudek

Usazené horniny: 1. část

Cement konglomerát. Lokalita Hlučín

Digerberg konglomerát. Lokalita Hlučín

Digerberg tufitický pískovec. Hlučín

Nexø-pískovec. Hlučín

Oolitický pískovec. Hlučín

Kalmar-sund- pískovec. Hlučín

Kalmarsund- pískovec. Hlučín

Jotnischer pískovec. Hlučín

Skolitový pískovec, ramena Odry.

Pískovce Hlučín.

Glaukonický pískovec.

Chiasma-pískovec

Almesåkra-pískovec.

červený Nexø-pískovec, nábrus

Pískovec tygrovitý, Darkovice.

Pískovec z Dalarna – červený, Darkovice

Ferrolity- Hlučín

Bundkonglomerat- Hlučín

Červený kvarcit – Hat

Lydity (Buližníky), Hlučín

Lydit brekcie – Hlučín

Kameny kam se podíváš.

Oldřich Lazar

28. 4. 2026 proběhla na OÚ Děhylov přednáška pod názvem "Kameny kam se podíváš", kterou uspořádal Mgr. Bc. Oldřich Lazar a Ing. Karel Struhala. Přednáška byla zaměřená na geologii a mineralogii. Podklady zpracované panem Ing. Struhalem byly prezentovány pomocí projekce. Přednáška byla zaměřená především na okolí obce Dobroslavice a Děhylov. Setkala se s kladným ohlasem, líbila se a šťastný výherce si odnesl krásný červený opál z lokality Herlany ve Slanských vrších, SR, Dárgovský průsmyk. Přednáška byla plánována na hodinu, nakonec trvala přes dvě. Osazenstvo jsme seznámili s problematikou ledovcových souvků a lokalit nálezů minerálů. Byl jsem překvapený věkovým spektrem osazenstva přednášky, které bylo od 10 let po 80.

Zároveň bych chtěl poděkovat starostové obce Děhylov paní Ing. Blance Zapletalové, která přednášku iniciovala.

Budeme ještě chodit sbírat souvky do pískovny v Závadě?

Mgr. Bc. Oldřich Lazar

Pískovna Závada vznikla na základě potřeby rozrůstající se industriální Ostravy, zejména její městské části Poruba. Kdy při výstavbě všech jejích obvodů od obvodů 1. až 8. byl používán písek z ložiska Závada. V Ostravě Porubě vznikla v ulici Nad Porubkou trvála maltarna, kde se vyráběly maltové směsi a rovněž panely na které se používal štěrk těžený na ložisku Hlučín a Dolní Benešov. Nynější vodní plochy u Hlučína a Dolního Benešova. Dalo by se říct, že celá Poruba vznikla z materiálů těžených na těchto ložiscích

Průzkum na ložisku Závada byl zahájen v roce 1955 a od roku 1960 byla zahájena těžba. Těžba postupovala v dobývacím prostoru Závada, přes dobývací prostor Vřesina až do dobývacího prostoru Bohuslavice. V současné době jsou dobývací prostory Závada a Vřesina již vytěženy a jsou již rekultivovány, zásoby maltových písku byly stanoveny v osmdesátých letech na necelých 12 milionů metrů krychlových z toho necelých 9 milionů těžitelných zásob. Při stanovení zásob byla stanovena podmínka hloubkového omezení na 255 m.n.m. Geologický průzkum byl prováděn i pod touto hranicí do hloubky 10 metrů. Čím níže, tím je písek kvalitnější, avšak netěží se z důvodu omezení, jak jsem výše uvedl.

Roční těžba není stanovena, v minulosti dosahovala okolo 400 000 tun. V posledních letech dle poptávky činí okolo 200 000 tun. Záleží na poptávce.

V současné době patří pískovna Závada pod společnost Kamenolomy ČR s.r.o.

V rámci probíhající rekultivace je do vytěžených prostor ukládána zřejmě popilková hmota nebo nějaká podobná jemná drť a vytěžený prostor se postupně zmenšuje a je zalesňován kulturami borovic a olší. Při vstupu do pískovny respektive dobývacího prostoru je nutné si vyžádat souhlas majitele a dbát bezpečnostních pokynů. Materiály jsem čerpal z veřejně dostupných zdrojů a z diplomové práce p. Matěje Antoše, která je zveřejněna na internetu.

K tomuto pojednání zpracovanému pro Zpravodaj Souvky přikládám několik vlastních fotografií.

Rekultivace a zavlážení pískovny pravděpodobně popílkem?

@Nálezy schránek ústřic u Hlučína a jejich ichnologická charakteristika.

Radek Mikuláš, mikulasgli.cas.cz

1. *Geologické poměry.* Polská část karpatské předhlubně představuje nejpravděpodobnější místo původu ústřic nalezených v tillu u Hlučína. V této oblasti se ve středním miocénu rozkládalo rozsáhlé mělké moře, které zanechalo mocné souvrství badenských jílu, písků a vápnitých sedimentů s bohatou faunou, včetně ústřic typu *Ostrea cf. longirostris*. Tyto horniny byly v pozdějším neogénu a pleistocénu intenzivně erodovány a jejich fosilie se dostávaly do říčních systémů směřujících k severu. Právě takový předglaciální transport mohl přenést schránky daleko od původního mořského prostředí, takže se staly dostupným materiálem pro následné začlenění do ledovcových sedimentů v hornoslezské oblasti. Tento scénář dobře odpovídá jak paleogeografii, tak směru pozdějšího ledovcového postupu, který do Hlučínska přicházel od severu a severovýchodu.

Další možné zdroje jsou mnohem méně pravděpodobné. Moravská brána sice obsahuje badenské mořské sedimenty, ale leží jihozápadně od Hlučína, tedy zcela mimo směr ledovcového transportu. Aby se ústřice dostaly z této oblasti do Hlučínska, musely by být přeneseny proti hlavnímu toku ledovcových proudů, což je v rozporu s rekonstrukcemi glaciální dynamiky. Hornoslezská pánev severně od Ostravy sice obsahuje miocenní sedimenty, ale převážně kontinentálního nebo brakického charakteru, které ústřice typu *Ostrea longirostris* neobsahují. A dále na sever se miocenní vývoj už váže k Severoněmecké a Polské pánvi, kde se vyskytují jiné, ne-paratethydní druhy ústřic, takže jejich souvislost s nálezem z Hlučína je velmi nepravděpodobná.

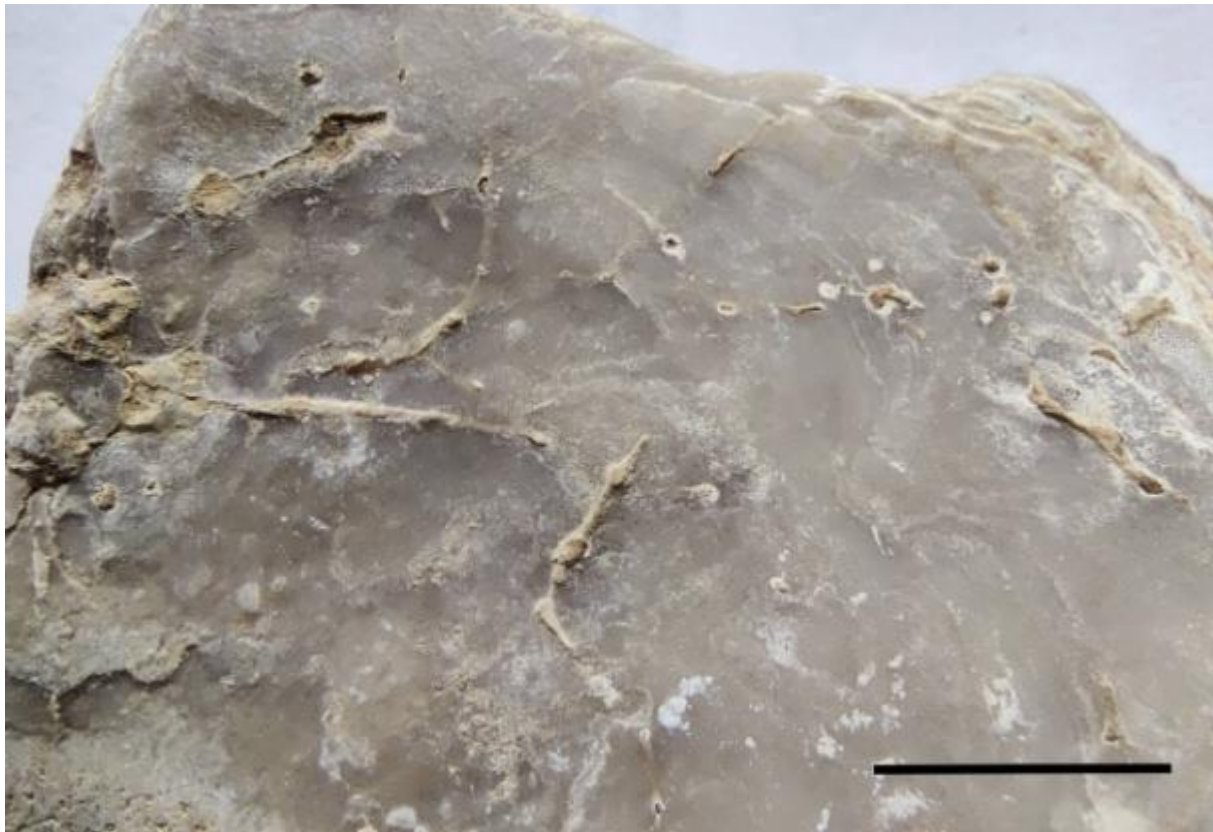
Celkově tedy nejlépe zapadá představa, že ústřice pocházejí z badenských mořských sedimentů polské karpatské předhlubně, odkud byly nejprve fluvialně přeneseny k severu a teprve později znovu přemístěny ledovcem. Tento dvoustupňový transportní mechanismus je v regionu běžný a dobře vysvětluje, proč se mořské fosilie z teplého miocenního moře objevují v pleistocenních tillových uloženinách daleko od původního pobřeží.

2. *Ichnologická charakteristika.* Bylo nalezeno celkem 12 více méně fragmentárních schránek *Ostrea cf. longirostris*. V deseti případech z nich byla nalezena alespoň nějaká stopa po bioerozi. Celkově však lze bioerozi označit jako velmi mírnou ve srovnání s klasickými lokalitami Karpatské předhlubně a Vídeňské pánve na jižní Moravě. O to obezřetněji je však třeba ji hodnotit z hlediska systematické ichnologie a zejména tafonomie. Dlouhodobý pobyt schránek v prostředí morén a předchozí (a možná i následné) fluviatilní prostředí způsobilo jejich korozi. To však nevylučuje scénář, který je dosti rozšířený, ale z důvodu pod-studovanosti stále pokládáný za kuriozitu: po smrti původce stopy a vyprázdnění vrtby je vnitřek vrtby vyplněn kontrastním materiálem (nejčastěji karbonátem, ale obtížněji rozpustným než CaCO_3 , tedy aragonit či kalcit bioerozí napadené schránky). V důsledku následného větrání v podpovrchové zóně málo zpevněných hornin vznikne přirozený výlitek vrtby. Toto zachování je běžné například na lokalitě Mušlov u Mikulova (baden) a Brno-Hády (jura). V naší skupině ústřic jsou vyplněné tunely viditelné pouze v jednom případě, obr. A. Z plochy současné zvětrávací úrovně schránky vystupují jako pozitivní reliéf trubičky a drobné kulovité komůrky. To je typické pro ichnorod *Entobia* Bronn, 1838. Jedná se o nepatrný fragment systému chodbiček, komůrek a exploračních jehliček, určení je však na ichnorodové úrovni přesvědčivé.

Jiný, také neobvyklý, avšak dostatečně přesvědčivý způsob zachování ichnorodu *Entobia* je na obr. B. Jedná se o shluk asi 18 droboučkových, tenkých (cca 0,2 mm v průměru) prázdných, tedy sedimentem nevyplněných trubiček (na obr. B vlevo uprostřed). Jednotlivá trubička by mohla být klasifikována jako miniaturní forma ichnorodu *Trypanites*, ale shluk poukazuje na původ trubiček v jedné komůrce ichnorodu *Entobia* – jedná se o řez exploračními vlákny.

Jednou z nejběžnějších vrtavých stop (nejen) mělkých moří je *Gastrochaenolites* Leymerie, 1842. Jedná se o kapkovité nebo střelu připomínající dutiny ve skalách nejrozličnějšího složení (nejčastěji však ve vápencích) nebo ve schránkách velkých mlžů, jakým je *Ostrea*. V materiálu získaném z tillů od Hlučína bylo nalezeno několik dutin, které by mohly patřit k ichnorodu *Gastrochaenolites*. První z nich je pravděpodobný podélný průřez „kapkou“ ve střední části jedince zobrazeného na obr. B. Přístup suspenze s organickým obsahem do místa středu schránky byl umožňován prasklinami ve schránce a pravděpodobně i předchozí bioerozí, kterou si však netroufám blíže identifikovat. Dále, na obr. C je v půdorysu kruhový, v šikmém pohledu parabolický důlek. Je značně zvětřený, jeho geometrická přesnost je však stále zachována. Na obraze E zcela vlevo a zcela vpravo jsou rovněž zvětřením částečně odkryté kapkovité dutiny, které lze realisticky interpretovat jako *Gastrochaenolites* sp.

Zbývající bioerozní textury zachované na souboru materiálu lze charakterizovat jako válcovité tunely konstantního průměru (obr. F dole) nebo nepravidelně, spíše slaběji se klikatící tunely s mírně proměnlivým průměrem (obr. D, výška záběru je 28 mm; délka černé úsečka na fotografiích je 1 cm). Nepravidelně klikaté, slabě meandrující tunely s proměnlivým průměrem a možnými dvěma ústími na lasturách ústřic nejlépe odpovídají vrtbám mnohoštětinatců typu *Maeandropolydora* sp., které se vyznačují nepravidelným, někdy jen lehce vinutým průběhem a často dvěma otvory. Alternativně mohou představovat silně redukované či erozí poškozené formy *Caulostrepsis*, pokud by původně šlo o U-tvar, jehož ramena byla mechanicky destruována.

A

B

C

D

E

F

Jedná se o doplnění informací k článku (Fosilie miocenních ústřic Hlučíně) ve zpravodaji Souvky 1/2023

Slovanské hradiště nížinného typu nedaleko soutoku Opavy s Moravicí

Drahoslava Novotná

Hradisko z jižní strany vpravo s řopíkem.

Občas jsem jezdila z Ostravy do Opavy autobusem, a povšimla si celkem nenápadné vyvýšeniny za posledním domkem v Komárově po pravé straně ve směru jízdy. V opavském muzeu jsem si zjistila, že se jedná o val slovanského hradiště, které bylo osídleno od 9. po 12. století, snad kmenem Holasiců. Samotný val je zatravněn a po celém obvodu obklopen polem. Napadlo mě, že na zoraném a čerstvě opršeném poli by se snad při trošce štěstí dal najít nějaký zajímavý artefakt. Během několika let jsem tuto lokalitu párkrát navštívila, ovšem úspěšnost mého snažení byla sporadická. Ale přece jenom se mi podařilo najít pár střepů, z nichž některé byly zdobeny vlnkami či souběžnými linkami. Největší štěstí jsem měla při svém pátrání v okolí řopíku na pokraji valu. Když se tady toto obranné zařízení v době první republiky budovalo, někteří svědkové dávné minulosti se k mé radosti dostali blíže k povrchu. Možná největší radost mi udělal nález části bronzového zvonečku a 36 dkg slitek bronzu.

36 dkg slitek bronzu a část bronzového zvonečku.

K hradišti jsem se vypravila i letos v březnu. Pole kolem byla sice zoraná, i trochu opršená, ale štěstí jsem moc neměla. Jen pár neozdobených střepů. Do odjezdu vlaku zpět do Ostravy zbývala necelá hodina času, kterou jsem se rozhodla strávit na vrcholu valu a pokochat se výhledem do okolní krajiny. Vystoupala jsem na vrchovou plošinu, kde mě překvapily desítky čerstvě navršených krtinců, a hned z prvního u mých nohou trčel krásný zdobený střep. Botou jsem rozkopala všechny krtince, lopatička by byla vhodnější, a igelitový pytlík se pomalu plnil nálezy. Byla tu sice

spousta střepů nezdobených, za to různé tloušťky, tudíž asi i různého užití. Největší radost jsem samozřejmě měla z těch zdobených. Opět se opakoval motiv vlnovky a souběžných linek. Když už nezbyval jediný krtinec k rozkopnutí, vrátila jsem se domů, střepy pečlivě umyla, vydrhla kartáčkem na zuby a s radostí se kochala svým dnešním nečekaným „úlovkem“. A už teď se těším na příští jaro, jak zase krtkům zase rozkopu obýváky...

Ještě něco k historii lokality:

Část zdobených střepů z vrcholové plošiny hradiště.

Hradisko se nachází poblíž soutoku Opavy s Moravicí. Jedná se o slovanské hradiště nížinného typu, které bylo osídleno v době přechodu od raného do vrcholného středověku. Jde o jednoduché opevnění o rozloze zhruba 1,5 ha situované v bažinatém terénu inundace pravého břehu řeky Opavy. Hradisko bylo pravděpodobně centrem kmene Holasiců. Ti obývali širší Opavsko předtím, než se oblast stala součástí přemyslovského státu. Jeho význam rostl zejména v období po zániku Velké Moravy.

Nápadná kumulace větších kamenů na jižní straně hradiška-snad zbytek opevnění.

Hradisko bylo chráněno valy a okolním bažinatým terénem, který tvořil přirozenou obranu. Má mírně nepravidelný oválný tvar 65 x 45 m zvedající se 4,5 – 5,5 m nad okolním terénem.

Služovice I lokalita středního a mladého paleolitu

Pavel Wodecki

Několik patinovaných pazourků bylo nalezeno při průzkumu zdejších ledovcových sedimentů, pozdější pochůzky ukázaly nevelkou koncentraci artefaktů, z nichž některé jsou nedávno poškozené, pravděpodobně zemědělskými stroji. Paleolitické místo leží u trati Na záhumení ve výšce cca 280 m n.m., na jihovýchodním svahu s výhledem do krajiny. Přímo pod kopcem s nálezy protéká místní bezejmenný potok, který se po jednom kilometru vlévá do Oldřišovského potoka (Bílá voda). Nálezy jsou jak v ornici, tak v místech s větším výskytem štěrkopískových sedimentů. V patinaci převládá bílá, netypicky se vyskytlo větší množství patinace oranžovou/okrovou barvou.

Obr. č. 1: pohled na lokalitu Služovice I od jihu

Skladba industrie		
	kusů	%
jádra	37	20
debitáž	58	31
nástroje	40	22
odpad+ míst. ret	19+28= 47	26
surovina	3	2
celkem	184	101

Tabulka č. 1: Skladba industrie

Kolekci tvoří 184 artefaktů, které jsou vyrobeny z místních ledovcových silicítů, které se vyskytují ve značném množství jak na místě nálezů, tak v bližším i širším okolí. Řada artefaktů je poškozena, jak termálními procesy (dilatace), tak současnými zemědělskými stroji. Vzorky suroviny získané na místě dosahují rozměrů 12 cm, což je pro místní výchozy typické. Jádra, debitáž a odpad tvoří 77 % všech nálezů a to přesvědčivě dokládá zpracování suroviny a výrobu nástrojů na místě.

Přehled typů jader	ústěpová	%
jednopodstavové	17	46
dvoupodstavové	2	5
se změnou orientací	6	19
ploché j.	1	3
levalloiské	1	3
zbytek jádra	7	19
zlomek jádra	3	8
surovina	3	
celkem	40	
jenom jádra	37	100

Tabulka č. 2: Přehled typů jader

Mezi jádry výrazně převládají jednopodstavové typy, s paralelní těžbou úštěpů a bez úpravy úderové plochy viz. obr.č 1: 4 a 5, které tvoří celých 43 % všech nálezů. Jádra dvoupodstavová viz. obr č 1:6 (5%) a jádra se změnou orientace těžby (16), patří rovněž mezi typy bez úpravy úderové plochy. V kolekci je i několik jader pro těžbu mikročepelí , čepelová jádra ale nalezena nebyla. Vyskytlo se rovněž jedno, pravděpodobně levalloiské jádro, které je však poškozeno na těžební ploše odštípnutím termického úštěpu, viz obr. č. 1:1. Přítomnost levalloiské technologie však dokládají i dva levalloiské úštěpy. Použití typických středopaleolitických technologií je dokumentováno i přítomností jednoho pseudolevalloiského úštěpu, který je produktem diskovitěho jádra. Tři technologie používané ve středním paleolitu – paralelní těžba z nepřipraveného jádra, levalloiská technologie a technologie diskovitěho jádra určují zařazení části kolekce do období středního paleolitu. V kolekci se vyskytlo jedno mladopaleolitické jádro s bazální hranou , viz. obr.1:3.

Celkem	kusů	%
úštěpy s kůrou	28	49
úštěpy bez kůry	21	37
zlomky úštěpů bez k.	3	5
levalloiské úštěpy	2	4
zlomky čepelí	3	5
Celkem	57	100
křem.valouny červené	2	
šupiny	7	
zlomky	4	
silicity přepálené v ohni	5	
místní retuše	26	
Celkem	44	

Tabulka č. 3: Přehled debitáže

Vzhledem k tomu, že v debitáži převládají menší úštěpy, ať s kůrou (49%), nebo bez kůry(33 %) dá se předpokládat, že cílové úštěpy byly kompletně odnášeny pravděpodobně na místo trvalého sídliště. Průměrná velikost úštěpů je pouze 3,4 x 3 cm. Patky úštěpů jsou většinou bez úpravy (s kůrou) (49%), bodové či rozbité (26%), pouze ve 12% jsou tvořeny jedním úderem a ve dvou procentech jsou facetované. V kolekci jsou pouze tři zlomky drobných čepelí (5), což ilustruje výrazně úštěpový charakter nalezené industrie.

Seznam nástrojů/typů		ústěp	termický ú.	celkem	%
Nástroje 1					
škrabadlo na čepeli nebo ústěpu		4	5	9	23
nehtovité škrabadlo		1		1	3
klínové rydlo		2		2	5
lomové rydlo			1	1	3
hranové rydlo			1	1	3
vrták		1	1	2	5
oškrabovač			1	1	3
Bec/zobec		1	4	5	12
pseudolevalloiský hrot		1		1	3
drasadlo		2	7	9	23
vrubovité nástroje		1	6	7	18
celkem		13	27	39	101
Nástroje 2					
hrot zlomek		1		1	
Nástroje 1 a 2				41	

Tabulka č. 3 Seznam typů/nástrojů

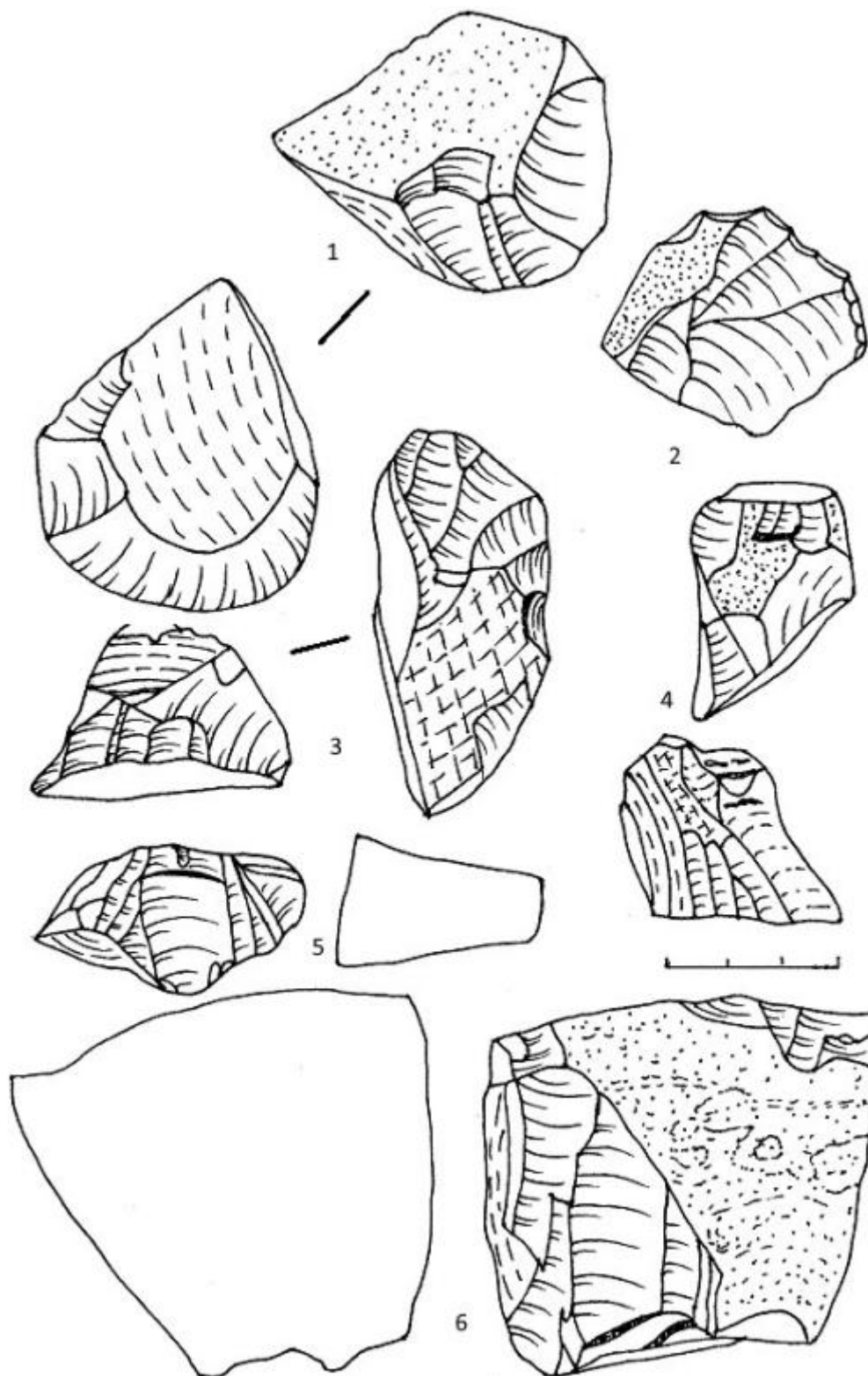
V kolekci se nachází relativně vysoký podíl nástrojů, které jsou většinou vyrobeny na přírodních (termických) polotovarech, menší část je pak zpracována úpravou ústěpů (67:32). Středopaleolitické typy nástrojů a mladopaleolitické typy jsou v rovnováze 46:54 %. Hlavním středopaleolickým typem jsou drasidla, kterých je celkem 23 % (viz obr. č.2: 12 a obr.č.3:1a 2), rozměrově jsou převážně menších rozměrů., Dále zde patří vrubovité nástroje viz obr. č. 3:4 (18%) , oškrabovač viz obr. č. 2:3 a jeden pseudolevalloiský hrot viz.obr. č.3:3, typický pro středopaleolitické industrie.

Větší polovinu nástrojů v kolekci nálezů tvoří mladopaleolitické typy (54 %). Zde patří škrabadla, viz obr. 2:1 a 2. , (i nehtovité škrabadlo), klínová, lomové a hranová rydla viz obr. č.2:10 a obr.č.3:6 a7 a vrtáky, viz obr. č.2:7 a 9. Zastoupena je i řada zobců viz.obr. č.2: 5, 6, 8, 9 a 13(12%).

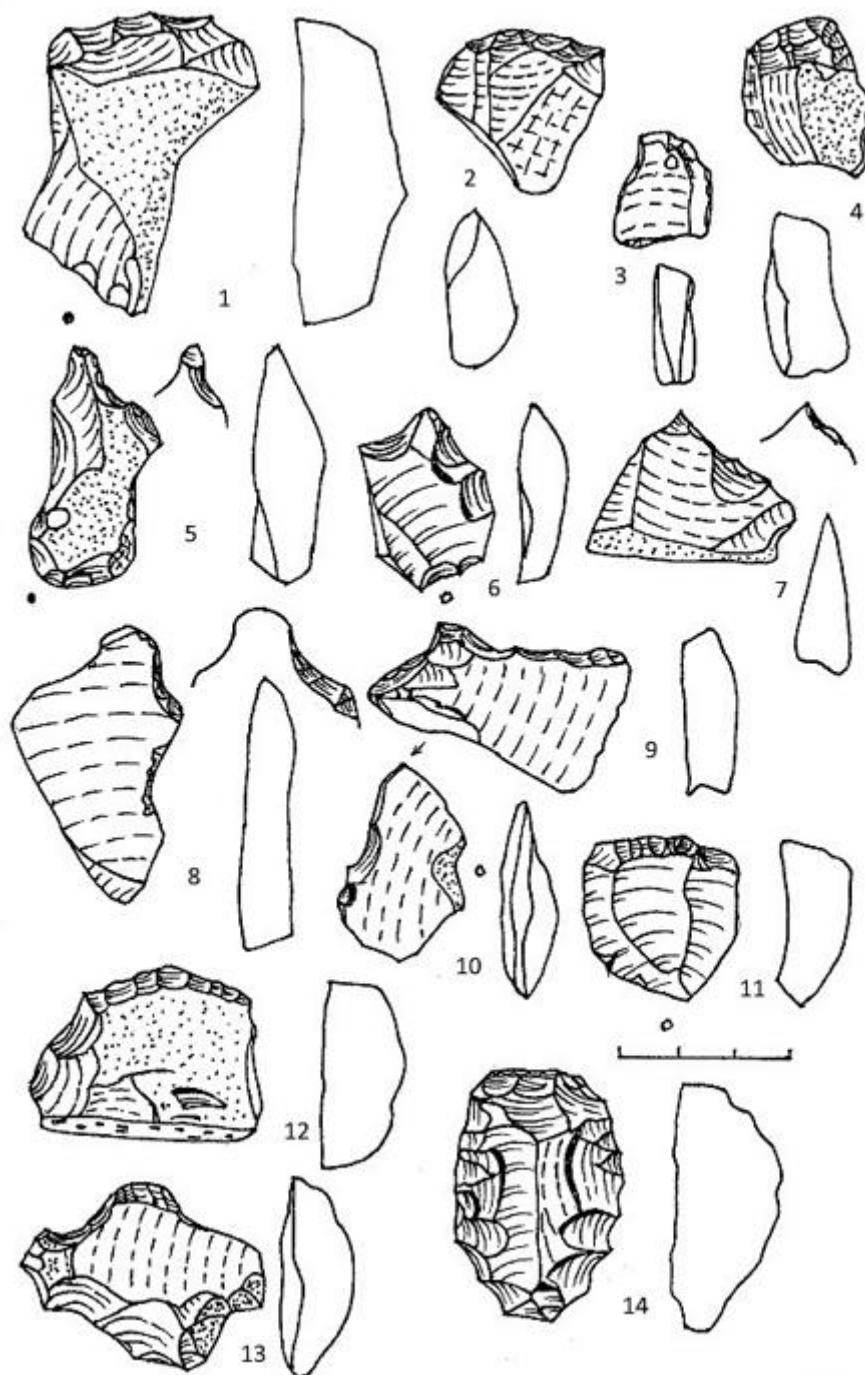
Lze se tedy domnívat, že v nálezech na paleolitické lokalitě Služovic I je zastoupen jak střední paleolit tak dosud neurčená mladopaleolitická kultura.

Vzhledem ke struktuře kolekce (počet nálezů, chybí zde připravená (nevytěžená) jádra a cílové ústěpy a rovněž vzhledem k nevelké ploše lokality (zhruba 50 arů) se dá předpokládat, že se jedná o lokalitu, která by se dala charakterizovat jako dílna a dočasné stanoviště (Werkstatt-Rastplatz) z období konce středního paleolitu a rovněž z počátku mladého paleolitu.

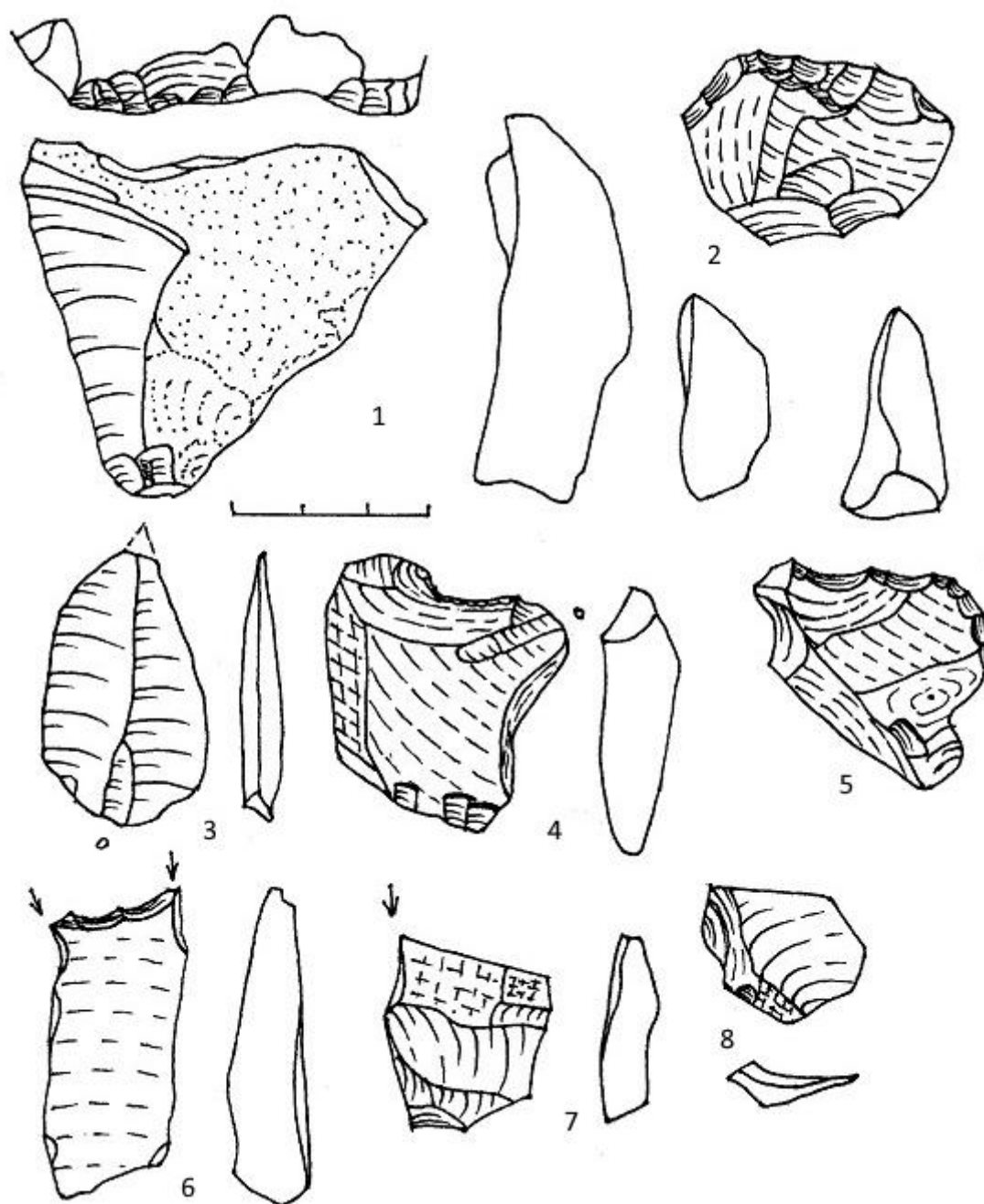
Za pomoc při analýze štípané industrie a cenné rady děkuji prof. Jiřímu Svobodovi z Brna.

Obrázek č. 1: 1. levalloiské jádro, 2. ret. úštěp, 3. mladopaleolitické jádro , jednodstavové s bazální hranou, 4. jednodstavové jádro bez úpravy pro těžbu mikročepelek, 5. jednodstavové jádro bez úpravy, 6. dvoupodstavové hranolové jádro bez přípravy

Obrázek č. 2: 1. škrabadlo na úštěpu, 2. mikro-škrabadlo na termickém úštěpu, 3. oškrabovač (raclette) na termickém úštěpu, 4. mikro-škrabadlo na termickém úštěpu, 5. zobec na úštěpu, 6. zobec na úštěpu, 7. vrták na termickém úštěpu, 8. zobec na termickém úštěpu, 9. zobec na termickém úštěpu, 10. lomové rydlo na termickém úštěpu, 11. mikro-škrabadlo na úštěpu, 12. drasadlo na termickém úštěpu, 13. zobec na termickém úštěpu, 14. škrabadlo s retušovanými hranami na termickém úštěpu

Obrázek č. 3: 1. drasadlo na termickém úštěpu, 2. obloukové drasadlo na termickém úštěpu, 3. pseudolevalloiský hrot s ulomenou bází, 4. vrub na termickém úštěpu, 5. retušovaný termický úštěp, 6. dvojnásobné hranové rydlo na termickém úštěpu, 7. klínové rydlo na termickém úštěpu, 8. drobný úštěp

Zajímavé nálezy:
Miroslav Beroušek:

Foto ježovky v pazourku z pískovny v Dolních Životicích. Jsou to dva různé pohledy na stejný nález. Tento plochý druh není v nálezech častý, já jsem ho našel poprvé.

ramenonožec 1

ramenonožec 2

ramenonožec 3

Fotografie ramenonožců, nalezeno 23. 4. 2026 na polích na Osoblažska.
Nejsou to ale souvky, jsou místní, pocházejí z karbonu

Pavel Wodecki:

Ježovka

Mušle

Fota: Pavel Wodecki

Část stonku lilijice, Bolatice

Unakit, Bolatice

Zkřemenělé dřevo, Markvartovice

Jiří Dudek:

Revait. Lokalita Hlučín.

Martin Kytlica:

Zdravím a posílám dva středně velké vzorky pazourků z města Oissel, Francie. Velikost 15-20 cm.

SOUVKY jsou především interním zpravodajem klubu pro sbírání a výzkum souvků, který vyvíjí své aktivity při muzeu souvků v Bolaticích. Vychází 4 x ročně ve formátu PDF. Koordinátorem je pan Jiří Dudek (dudek.jiri@volny.cz). Na jeho adresu lze zasílat příspěvky do zpravodaje, případně s ním publikování projednat apod. Texty nejsou redakčně upravovány, za jejich obsah odpovídají jejich autoři. Obsah (texty, fotografie) lze převzít ke studijním účelům za podmínky, že bude uveden autor a zdroj.
Toto číslo vyšlo: 14. června 2026